

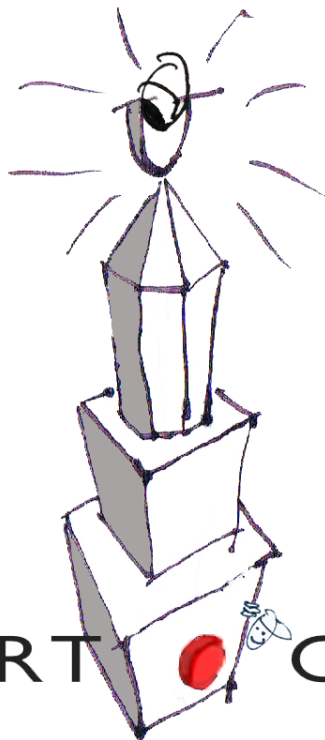
#1

EXPERTMEETING - 22 maart 2018

Perspectief van Utrecht als Creatieve en Sociale Smart City

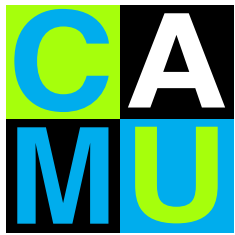
Focus en aanpak voor Utrecht als koploper slimme stad – een koppeling met kunstenaars/ontwerpers en sociale innovatie.

SMART CITY

Het Cartesius Museum werkt aan een perspectief van Utrecht als Smart City dat voorrang geeft aan de inbreng van inwoners van de stad en belang hecht aan de verbeeldingskracht van kunstenaars en ontwerpers. Tegenwicht is geboden aan de technologische dominantie binnen het concept *Smart Cities*. Het misbruik door Cambridge Analytica van Facebook-data van 87 miljoen gebruikers bij democratische verkiezingen, is een illustratie dat er dringend actie nodig is om de samenleving bij de verzameling, het beheer en gebruik van Big Data en de werking van algoritmen te betrekken. De strijd tegen de kennisachterstand van het grote publiek moet daarbij hoge prioriteit krijgen.

In de stad Utrecht is het tij gunstig om een smart city te stimuleren in de richting van een humane, sociale en creatieve stad waarbij rekening gehouden wordt met menselijke waarden als privacy, integriteit, autonomie en creativiteit. Belangrijke woordvoerders uit de stad kiezen voor zo'n richting, zoals blijkt uit onderstaand verslag van een door het Cartesius Museum georganiseerde expertmeeting op 22 maart 2018. Er zijn vele suggesties gedaan om van Utrecht een wijze stad te maken waarbij vernieuwende samenwerking de basis vormt om de koppositie van de stad, nu en in de toekomst, verder uit te bouwen.

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#2

Verslag van een interdisciplinaire expertmeeting rond theorie, beleid en praktijk inzake slimme steden.*

Dinsdag, 22 maart 2018, *Hof van Cartesius, Werkspoorkwartier*

Met medewerking van Heerd Jan Hoogeveen (EBU), Albert Meijer (Universiteit Utrecht), Paul Kouijzer (Gemeente Utrecht), Maarten van Deursen (Utrecht Natuurlijk), Radia Elgarbi (Remake Buro voor Architectuur) en de Kopgroep Slimme Steden Cartesius Museum. Speciale gast: Nadia Verdeyen (Hogeschool Utrecht).

Hof van Cartesius

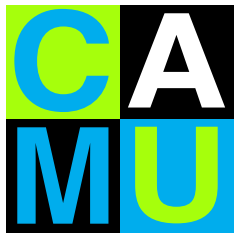
De expertmeeting vond plaats in het *Hof van Cartesius*. Het hof is één van de jongere projecten in het Werkspoorkwartier dat mede door toedoen van het Cartesius Museum vanaf 2010 een creatieve gebiedsontwikkeling doormaakt. Het *Hof van Cartesius* is een initiatief van Bianca en Charlotte Ernst en beoogt een voorbeeld te zijn van een circulaire economie binnen het Werkspoorkwartier. Langs de spoorbaan Utrecht-Amsterdam schept het *Hof van Cartesius* een nieuwe, groene werkplek waar creatieve, duurzame ondernemers zélf hun eigen werkruimte bouwen rondom een publieke binnentuin. De ondernemers experimenteren met circulaire technieken rond hergebruikte en groene bouwmaterialen. Het *Hof van Cartesius* wordt bestuurd door een coöperatie.

De volgende stap: via een expertmeeting naar een Experimenteel Kennis-Festival!

Met ruim dertig deelnemers zette het Cartesius Museum (CAMU) op dinsdag 22 maart 2018 een volgende stad op weg naar Utrecht als wijze stad. De eerste stap is gezet tijdens de CAMU-zomerschool De Samenwerkplaats van juni 2017 waar samen met EBU (Economic Board Utrecht) het concept van de slimme stad is verkend met steun van Marleen Stikker (Waag Society, Amsterdam) en Gert Franke (initiator van Sensor Lab CleverFranke, Utrecht). *De slimme stad als een verzameling initiatieven en projecten om op basis van data en algoritmen beleidsbeslissingen te nemen en voorzieningen efficiënter in te richten.* De conclusie luidde dat vooral de achterstand in kennis weggewerkt moet worden maar dat ook Utrecht als innovatiecentrum veel voordelen heeft om het concept slimme stad op een verantwoorde wijze uit te bouwen. Als tussenstap publiceerde het Cartesius Museum in januari 2018 een statement waarin op kritische wijze het concept slimme stad van kanttekeningen werd voorzien. (<http://www.cartesiusmuseum.org/#SlimmeStad>)

De slimme stad mag geen speelplaats zijn van grote, op eigen belang gerichte techbedrijven maar er moet oog zijn voor de participatie van de gehele bevolking. Ook moet het probleem rond privacy nauwkeuriger in beeld gebracht worden. En – niet verrassend vanuit het Cartesius Museum – kunstenaars en ontwerpers moeten een veel actievere rol spelen als het gaat om een duurzame en slimme stad die al lerend en reflecterend vooral een wijze stad kan zijn.

De expertmeeting van 22 maart was als volgende stap een bijzonder event omdat alle kennisbronnen in de stad – van bedrijfsleven, kennisinstellingen, creatieve hubs tot individuele experts – hun bijdrage leverden. In vergelijking met andere grote slimme steden ontwikkelt Utrecht als eerste een collectieve verdiepende en verbredende strategie. In geen enkele grote stad is het collectief van actief betrokkenen zo gevarieerd samengesteld als in Utrecht. En alle partijen zijn erop gericht om de gehele bevolking mee te nemen in dit avontuur.

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#3

Naast het elkaar op de hoogte stellen van de eigen ervaringen gold de expertmeeting ook al een inhoudelijke verkenning van thema's en cases die een rol kunnen spelen op het speciaal Utrechts Experimenteel Kennis-Festival van 22 en 23 juni 2018 waar vooral het grote publiek aan zijn trekken komt, met name via wijk- en buurtgerichte activiteiten. De slimme stad gaat ons allen aan en dat moet vooral tot uitdrukking gebracht worden.

De bijdragen van de verschillende experts aan de expertmeeting zijn met hun instemming hieronder kernachtig samengevat.

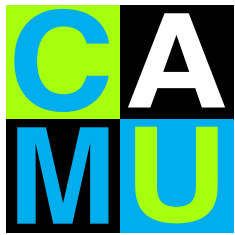
De bijdragen zelf zijn te raadplegen via <http://www.cartesiusmuseum.org/#SlimmeStad>

EBU

Van losse gedachten naar vuistregels voor een slimme stad.

Heerd Jan Hoogeveen is programmamanager bij Economic Board Utrecht (EBU) en houdt zich bezig met de ontwikkelingen rond de slimme stad in Utrecht stad en regio. EBU wil economische groei realiseren door maatschappelijke vraagstukken helpen op te lossen. De EBU is daarom actief in de domeinen Groen (verduurzaming), Gezond (vergrijzing) en Slim (digitalisering). Tezamen gaat dit over Healthy Urban Living of de Smart City. Op de website van EBU is bijvoorbeeld een kaart te vinden die direct inzichtelijk maakt waar experts en bedrijven met kennis op het gebied van Healthy Urban Living te vinden zijn, inclusief proeftuinen, producten en ruimtelijke projecten. De kaart laat ook zien dat de grenzen van de slimme stad veel breder genomen moeten worden: ook de omliggende regio is relevant voor de eigen slimme stad. Iets wat Heerd Jan Hoogeveen graag bepleit in zijn stedelijke contacten. In het recente verleden was nog weinig consistentie in het debat over de slimme stad te bemerken. De opvattingen waaierden alle kanten uit zonder dat zich een kern vormde. Met **Jan-Willem Wesselink** van de Future City Foundation werkt hij dit jaar aan het opstellen van een *Bouwbesluit* met vuistregels voor de ontwikkeling van een slimme stad. Deze vuistregels zijn mede gebaseerd op de publieke waarden zoals onder woorden gebracht door het Rathenau Instituut.

- *Privacy*, kern: bescherming van persoonsgegevens.
- *Autonomie*, kern: keuzevrijheid.
- *Veiligheid*, kern: veilige informatie en fysieke veiligheid.
- *Controle technologie*, kern: verantwoordelijkheid voor gebruik algoritmen.
- *Menselijke waardigheid*, kern: mens in waarde laten en niet zien als een instrument.
- *Rechtvaardigheid*, kern: tegen discriminatie, voor inclusiviteit.
- *Macht*, kern: eerlijke concurrentie, belang consument bewaken.

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#4

De EBU wil het debat over de voor- en nadelen van de smart city verder brengen door het concreter te maken. Dit is zowel voor burgers, bedrijven als overheden van belang omdat zij moeten weten waar zij aan toe zijn. *'Het Bouwbesluit voor de Slimme Stad'* moet daarvoor concrete handvatten bieden. De uitwerking van het *Bouwbesluit* gaat gepaard met gesprekken met diverse belanghebbenden en zal in zijn concrete vorm ook in de praktijk toepasbaar moeten zijn. De verwachting is dat het concept-besluit aan het eind van 2018 door de EBU kan worden gepresenteerd.

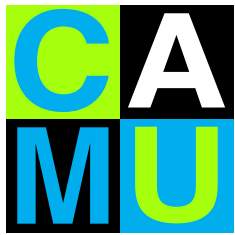
www.economicboardutrecht.nl

Universiteit Utrecht

De slimme stad is een kennisstad van en voor iedereen.

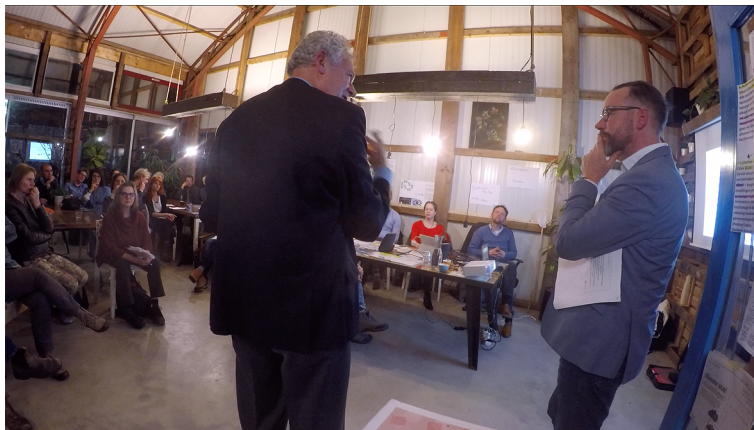
"Ik heb de hoop dat Wendbare Publieke Innovatie de datapolis in de lift kan brengen door niet het grote ideaal, maar juist de zich ontvouwende lokale praktijk van de mensen in de stad centraal te stellen." Aldus de slotzin van **Albert Meijer**, hoogleraar Publiek Management aan de Universiteit Utrecht, in zijn oratie Bestuur in de datapolis. Slimme stad, blijde burger? uit 2015. Nu drie jaar later leek het ons relevant om de hoogleraar om een interdisciplinaire onderzoeksagenda voor de slimme stad te vragen. Zo'n kennisagenda berust in de ogen van Albert Meijer op een viertal vragen.

1. *Hoe kunnen we de verbinding tussen harde en zachte kennis organiseren?*
Er is een middenweg volgens Bonnie A. Nardie, Amerikaans hoogleraar informatica, te gaan tussen onkritisch technologie accepteren en technologie geheel afzweren. We moeten op zoek gaan naar de wijze waarop mensen in lokale gemeenschappen communiceren en technologie gebruiken. Deze zachte kennis kan vervolgens gekoppeld worden aan meer evidence based knowledge.
2. *Hoe komen we van experimenten tot grootschalige veranderingen?* Albert Meijer ziet veel initiatieven en projecten om zich heen waarbij geen opschaling van de ervaringen en inzichten naar een meer hoger, strategisch niveau plaatsvindt. Deze opschaling door de direct betrokkenen is van belang als je een duurzame transitie wilt realiseren.
3. *Hoe democratiseren we de besluitvorming over de toekomst van de stad?*
Wie bepalen het debat over de toekomst van de stad? Vaak zijn het experts als planologen, futurologen en trendwatchers die de weg uitstippelen. Aandacht is nodig om andere experts en vooral ook de gewone burgers bij deze toekomst te betrekken en nieuwe besluitvormingspraktijken (met behulp van technologie) te ontwerpen.
4. *Welke ethische keuzen liggen verborgen in technologische steden?* De overweldigende technologie dreigt ons mee te sleuren. Maar we moeten ons ook afvragen of er grenzen aan deze technologie te stellen zijn. Het vraagt om onderzoek naar ethische waarden die we als stedelijke samenleving met elkaar in acht willen nemen.

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#5

Aan Universiteit Utrecht werken naast Albert Meijer meerdere onderzoekers aan het thema Slimme Stad. Veel van deze onderzoekers hebben zich verenigd in de onderzoekshub *Transforming Infrastructures for Sustainable Cities* (zie: <https://www.uu.nl/en/research/sustainability/research/transforming-infrastructures-for-sustainable-cities>). Bij deze hub is ook **Maarten Hajer**, hoogleraar Urban Futures aan dezelfde universiteit, betrokken. Maarten Hajer is ondermeer wetenschappelijk directeur van het universiteitbrede strategische thema *Pathways to Sustainability*. Het is de ambitie van de hub om samen met overheden, maatschappelijke organisatie en bedrijven in Nederland en ook andere delen van de wereld kennis te ontwikkelen voor de stad van de toekomst.

<https://www.uu.nl/medewerkers/AJMeijer>

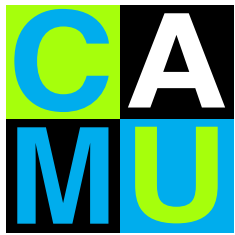
De Gemeente Utrecht

Niet alleen technologie maar ook ethiek speelt een rol.

Dat de gemeente Utrecht als slimme stad een vooruitgeschoven positie wil innemen, is in het buitenland niet onopgemerkt gebleven (The Guardian, 1 maart 2018). Naast waardering voor de Utrechtse ambities is ook kritiek te horen: gaat de stad wel zorgvuldig om met privacy gevoelige data en weten de burgers dat hun persoonlijke data worden verzameld? **Paul Kouijzer**, directeur Bestuurs- en Concernstaf van de gemeente Utrecht en ambtelijk eerstverantwoordelijke voor het slimme stadsbeleid, onderstreept de noodzaak om privacy hoog op de agenda van de slimme stad te plaatsen. Het nu aflopend coalitieakkoord *Utrecht maken we samen 2014-2018* brengt deze urgentie met betrekking tot Utrecht als slimme stad naar voren wanneer het stelt dat randvoorwaarden rondom privacy scherp gedefinieerd moeten worden. Volgens het akkoord zal € 8 miljoen geïnvesteerd worden in digitale stadsinnovaties.

Bij de start in 2014 was kennis over het slim gebruik van data nog beperkt aanwezig. Door per gemeentelijk organisatieonderdeel pilots te realiseren kon actief worden geleerd en is de gemeente bekwaamder geworden in het benutten van data. Bijvoorbeeld door het opsporen van woon- en werkfraude, tevredenheidsonderzoeken en het meten van het volume van ondergrondse containers waarmee slimmere inzameling mogelijk wordt. De opgedane kennis wordt nu ingezet om zeven strategische opgaven om een gezonde verstedelijking in Utrecht te realiseren: gezondheid, zorg, werk, verdichten & vergroenen, digitale toegankelijk, klimaat en mobiliteit.

Met de steden Nice (Frankrijk) en Göteborg (Zweden) is met steun van de EU een strategisch partnerschap (IRIS) aangegaan om gezamenlijk kennis te ontwikkelen en ervaringen te delen. Utrecht zet daarbij in op duurzame energie-ontwikkelingen in Lombok, het Stationsgebied en Kanaleneiland in combinatie met wat genoemd wordt *Citizen Engagement*. Digitalisering speelt in dit project een belangrijke rol bij het ontwikkelen van nieuwe datagedreven diensten.

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#6

Samen met *De Utrechtse Dataschool* van Universiteit Utrecht heeft de gemeente *De Ethische Data Assistent* (DEDA) ontwikkeld. DEDA helpt data-analisten, projectmanagers en beleidsmakers om ethische problemen in dataprojecten, management en beleid te herkennen. Aan de hand van de indicatoren *privacy, autonomie, goed leven, creativiteit, toegankelijkheid, vertrouwen, verantwoordelijkheid* en *instemming* kunnen ethische kwesties in beeld gebracht worden en voorwerp zijn van interactieve communicatie. De stad Utrecht neemt onder meer door deze DEDA de ethische kant van de slimme stad serieus. Maar de echte opdracht ligt volgens Paul Kouijzer in het betrekken van de inwoners bij ethische kwesties. Zij moeten immers de dragers zijn van een leefbare en veilige slimme stad. Interactieve sessies zijn daartoe noodzakelijk.

Wat is de opbrengt na vier jaar? Naast pilots en betrokken afdelingen en een privacyverordening is een beleid ook actief ingezet op het innoveren van bedrijfsprocessen met als toets het maatschappelijk rendement van de slimme stad en/of delen daarvan. Zo'n transformatie is geen gekende route, veel moet al doende ontdekt en geborgd worden. Dit blijft een uitdaging, een eerste reactie is vaak: *'Ik vind innovatie heel belangrijk....maar ik wil wel weten wat er uit komt!'* Kortom de slimme stad vraagt ook van de gemeentelijke organisatie het werken in dwarsverbanden, het afbreken van afdelingsmuren en het stimuleren en ondersteunen van creativiteit bij medewerkers.

www.utrecht.nl

Kunstenaars reflecteren op de slimme stad

Inspiratiebron voor het Cartesius Museum is de internationale expositie *Hacking Habitat – Art of Controle* geweest, in 2016 georganiseerd door artistiek leider **Ine Gevers** en gehuisvest in het voormalige gevangeniscomplex aan het Utrechtse Wolvenplein. Inzendingen van internationale kunstenaars refereerden aan de digitale wereld zoals deze zich ook in steden afspeelt. Centrale thema's waren de alom aanwezige surveillance en de verwevenheid van een winsteconomie met databeheer. De expositie besteedde ook in artistieke zin aandacht aan de verborgen, parallelle werelden van marginale grassroots groepen die zich onttrekken aan een alles overheersende controlecultuur.

Voor het Cartesius Museum staat de reflectieve functie van kunstenaars en ontwerpers in de wereld van slimme steden voorop. Zij stellen thema's aan de orde die de maatschappelijke vraag en niet het technologisch antwoord betreffen. De inbreng van hun verbeeldingskracht is noodzakelijk om ook een stad van dwars- en andersdenkers te kunnen zijn.

Tijdens de *Zomerschool – De Samenwerkplaats* die het Cartesius Museum in 2017 organiseerde, vonden ook diverse artistieke interventies plaats, gepland of spontaan ontsproten aan het creatieve brein van de kunstenaars/ontwerpers. Artistieke interventies kunnen in de ogen van het Cartesius Museum een gesprek openbreken, haaks staan op het wetenschappelijk betoog, een

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#7

eigenzinnige vertaling geven van wat als gemeengoed beschouwd wordt, of zonder enkele aankondiging de orde verstoren om de hersens vrij te maken voor het onbedachte. Het zijn deze kwaliteiten die noodzakelijk zijn om de slimme stad niet te laten domineren door de high-tech industrie.

Hoe *Utrecht Natuurlijk* kinderen op een speelse manier laat kennismaken met de slimme stad.

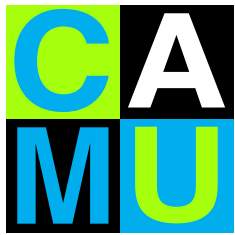
Utrecht Natuurlijk is een grootstedelijke voorziening die zich richt op het dichterbij brengen van natuur en milieu voor alle Utrechters. De bewoners van de stad zijn welkom op een negental locaties, verspreid over de Utrechtse wijken. Deze locaties, 'steedes' genoemd, bevatten tuinen en kinderboerderijen en worden jaarlijks bezocht door 350.000 gasten, jong en oud. Utrecht Natuurlijk stimuleert ook natuuronderwijs op Utrechtse basisscholen met lessen en met specifiek ontworpen lesmateriaal waarmee de leerkracht aan de slag kan gaan. Iedere wijk heeft ook een adviseur die bewoners met raad en daad terzijde staat. Op stedelijk niveau organiseert de instelling natuurconferenties, vindt monitoring plaats en wordt het houden van eigen moestuinen gestimuleerd.

Voor **Maarten van Deursen**, hoofd projecten en educatie bij Utrecht Natuurlijk, is het leggen van een relatie met het concept slimme stad, nog geen gesneden koek. Hoe kun je je activiteiten rond natuur en milieu verbinden met data-technologie? Maar soms is de praktijk dichterbij dan je denkt. Medewerkers van zijn afdeling waren al eerder bezig met het digitaal moderniseren van het lesmateriaal rond de verkenning van slootwater door basisschoolkinderen. Dat gebeurde vroeger nog vrij traditioneel met behulp van een leskist: met een schepnetje en een schriftje ontdekken wat er leeft op en in de sloot. De vondsten worden opgeschreven in het schriftje en daar blijft het bij. Het schepnetje is gebleven maar het schriftje wordt vervangen door een app waarmee de kinderen interactief hun vondsten – planten en dieren - kunnen verwerken. Vervolgens vroeg Maarten van Deursen zich af of de nieuwe data ook verbonden konden worden met de vondsten elders in de stad? En kan een stadsbrede database de gemeente helpen om de stad gezonder en groener te maken? Ook zal het mogelijk zijn om vergelijkingen in tijd te maken. Welke ontwikkelingen doen zich voor in vergelijkingen met eerdere metingen door de kinderen? De uitkomsten kunnen leiden tot extra inspanningen vanuit de gemeente.

Een spontane reactie vanuit de deelnemers: *Wat een goede ideeën! Er zijn misschien marktpartijen die voor deze data willen betalen!*

<https://www.utrechtnatuurlijk.nl>

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#8

Kan de slimme stad een brug slaan naar zorg voor ouderen met Marokkaanse of Turkse roots?

Remake is een Utrechts Buro voor Community Architectuur en voert projecten uit op basis van ontwerpend onderzoek. Het bureau wordt geleid door **Henk van der Woude** (architect) en **Radia Elgarbi** (sociaal ontwerper). De laatste licht het Utrechtse project *De Zorghub* toe dat gebaseerd is op het actief meedenken van en meeontwerpen door de direct betrokkenen: ouderen met Turkse en Marokkaanse wortels.

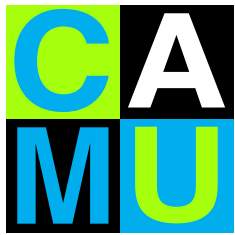

Het idee van de Zorghub start bij de alom aanwezige onbekendheid met de doelgroep en het gebrek aan aansluiting met de bestaande zorg. Een problematische situatie aangezien de overheid steeds meer uitgaat van zelfstandigheid en het zelf organiseren van hulp. En ook de doelgroep neemt in omvang toe. Het ontmoeten van de doelgroep met de belangrijke (zorg)instanties is een belangrijk punt geweest. De Zorghub wil als platform blijvend de belangrijkste partijen en de doelgroep bij elkaar brengen en een unieke zorgcommunity in de wijk scheppen, in nauwe relatie met de bestaande infrastructuur. De slimme stad komt als volgt om de hoek kijken. Er is ervoor gekozen om een zorgapp als pilot uit te proberen. Tezamen met Marokkaanse oudere mannen in de Utrechtse wijk Zuilen is deze app opgezet. Het vertaalt alle fysieke zorgfuncties in herkenbare iconen op het scherm van de smartphone, ondersteund door spraak en beeld. Het beheer van de app is in handen van de ouderen in samenwerking met de wijkorganisaties. Standaardteksten zijn in de eigen taal af te luisteren. In een vijftal stappen komt de gebruiker bij de juiste informatie: 1. Adres kiezen, 2. Taal kiezen, 3. Onderwerp kiezen, 4. Aanbieder kiezen, 5. De vraag stellen. Mede door deze aanpak worden hoge drempels van bestaande instanties vermeden. De pilot Zorghub Digitaal laat zien dat vooral de kennis van de (potentiële) gebruikers gebruikt wordt daar waar deze kennis in de traditionele aanpak geen plek heeft. In deze zin is de pilot ook een belangrijke ervaring bij het bouwen van een slimme stad die vooral inclusief wil zijn.

www.remake.nl

De HU als praktijkgericht kenniscentrum voor de slimme, duurzame stad.

Enkele dagen voor de expertmeeting van 22 maart 2018 vond een eerste gesprek plaats met **Nadia Verdeyen**, directeur van het *Center of Expertise Smart Sustainable Cities* van Hogeschool Utrecht. Het centrum is opgericht in 2014. In dit centrum komen diverse lijnen rond de slimme stad tezamen waarbij vooral de invalshoek van duurzaamheid (sustainability) gekozen is. Het centrum vormt een netwerk van kennisinstellingen en bedrijven dat werkt aan technologische vernieuwingen, waarbij de gebruiker centraal staat. Met innovatief onderzoek en onderwijs levert het centrum producten, diensten en oplossingen aan die de realisatie van de slimme, gezonde, duurzame stad dichterbij brengen. Een voorbeeldprogramma is *Wonen 3.0*, een

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#9

samenwerkingsverband van ondernemers, de overheid, opdrachtgevers en kennisinstellingen gericht op het scheppen van een duurzame woon- en leefomgeving. *Wonen 3.0* geldt tevens als een modern leerwerkbedrijf.

Tijdens de expertmeeting van 22 maart voegde Nadia Verdeyen nog een actueel voorbeeld toe aan het programma, te weten '*smart mobility*' waarbij gekeken wordt naar stedelijke vervoersstromen, gedrag van verkeersdeelnemers en alternatieven voor knelsituaties (fijnstof, files, gebrek aan parkeerplaatsen, etc.). Op een speciale bijeenkomst van het *Platform Katapult* in Utrecht organiseert op 21 juni 2018 het team van het HU centrum een speciaal programma rond 'smart mobility'.
www.smartsustainablecities.nl

Op naar het Experimenteel Kennis-Festival op 22-23 juni 2018

Naast de hier genoemde organisaties heeft het Cartesius Museum al de nodige positieve reacties ontvangen om een bijdrage te leveren aan het festival.

Onze bevindingen tot nu toe kunnen ons helpen het festival tot een succes te maken:

- In de tientallen gesprekken die we gevoerd hebben, ontdekten we vaak bij niet-experts een grote **onbekendheid** met het onderwerp. Informatie leidde tot het inzicht dat slimme steden een zeer relevant thema is, ook voor de eigen organisatie en het eigen werkkterrein.
- Experts zijn vooral op het **eigen vakgebied** gericht. Dwarsverbanden bestaan er wel maar dan vaak op projectniveau. Een strategisch opereren om gezamenlijk invulling te geven aan een humane slimme stad wordt evenwel als een urgente zaak gezien.
- Algemeen wordt onderschreven dat de slimme stad alle **Utrechters** raakt en dat hun **betrokkenheid** noodzakelijk is. Behouders diverse pilots en projecten heeft nog geen opschaling plaatsgevonden. Het begrip is ontleend aan de bijdrage van Albert Meijer (UU). Als de door de EBU gewenste vuistregels het nodige draagvlak krijgen, wordt een verdere stap voorwaarts gezet.
- Wanneer de positie van kunstenaars en ontwerpers aan de orde gesteld wordt, wordt wel het belang van creativiteit als **beeldend vermogen** onderstreept maar van een actieve praktijk is nog niet sprake. Hier zullen de creatief professionals zich nadrukkelijker moeten presenteren.

Met het festival van 22 en 23 juni 2018 kunnen de hier genoemde bevindingen omgezet worden in verschillende uitdagingen.

Op vrijdag 22 juni staan vooral de uitwisselingen tussen de diverse professionals op het programma. Op zaterdag 23 juni 2018 staat het contact met het publiek centraal. Allerlei publieksactiviteiten worden die dag georganiseerd om de aanwezige kloof tussen de slimme stad en het publiek te dichten. Plannen worden momenteel uitgewerkt om een ont-bite te organiseren, zelf energie opwekken, met apps de eigen sociale omgeving verkennen, digitaal verstoppertje spelen, digitale opfriscursussen volgen voor groepen met sociale achterstanden, een gezamenlijk tijdelijk ont-aarden van de eigen smartphones en tablets, pilots over de relatie vluchtelingen en Utrecht als Slimme Stad, op bezoek gaan bij kunstenaars die de slimme stad achter zich hebben gelaten, etc. etc.

Uitgenodigd om aan het festival mee te werken zijn: Culturele Zondagen, Remake Buro voor Architectuur, Utrecht Natuurlijk, Casco, Go APE!, Universiteit Utrecht, Hogeschool Utrecht, Het Opvangcentrum voor Verlaten Robots, HKU, RobotLove, Hof van Cartesius, Werkspoorkathedraal, Metaalkathedraal, Mijn wijk, jouw wijk, de gemeente Utrecht, de provincie Utrecht, EBU, e.v.a.

#10

*Verslag: Erik Uitenbogaard, hoofdconservator, redactie, vormgeving en illustratie;
Giep Hagoort, conservator slimme stad: redactie en tekst.

Met dank aan alle inleiders en deelnemers aan de expertmeeting en aan EBU en het Hof van Cartesius die de meeting mede mogelijk hebben gemaakt.

Het verslag van de *Zomerschool 2017 – De Samenwerkplaats* is te raadplegen via cartesiusmuseum.org/Zomerschool2017.

Documenten over de slimme stad inclusief de presentaties van 22 maart 2018 zijn te vinden op <http://www.cartesiusmuseum.org/#SlimmeStad>.

Deelnemerslijst expertmeeting 22/3 2018:

Ammar Alabaadi, kunstvakstudent
Amar Baghdadi, architect
Sophia Anastasia, autonoom kunstenaar
Amar Baghdadi, architect
Brett Bannink, beleidsadviseur provincie Utrecht
Siri Beerends, cultuursocioloog en schrijver bij MediaLab SETUP
Joke van den Berg, autonoom kunstenaar
Wim Bos, wifi-specialist Lumiad
Maarten van Deursen, Hoofd projecten en educatie Utrecht Natuurlijk
Josje Dijkers, hoofd docent en onderzoeker Hogeschool Utrecht
Helen Clemens, bestuurder stichting Mijn wijk, jouw wijk
Veerle Devreese, Creative Consultancy, Culturele Zondagen
Hanke Drop, Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht
Radia Elgarbi, Buro voor architectuur Remake
Thijs van Elten, Theatermaker
Ine Gevers, director Niet Normaal, RobotLove
Simon Haazen, Theatermaker
Giep Hagoort, emeritus hoogleraar Kunst en Economie UU/HKU en conservator Cartesius Museum (programma Slimme Stad)
Harm van den Heiligenberg, beleidsadviseur provincie Utrecht
Sjoerd van den Heuvel, hoofd docent en onderzoeker Hogeschool Utrecht
Heerd Jan Hoogeveen, programmamanager EBU
Tjaard Horlings, docent HKU
Hans van Impelen, funtionaris gegevensbescherming gemeente Utrecht
Donovan Karamat Ali, informatiecommissaris gemeente Utrecht
Paul Kouijzer, Directeur Bestuurs- en Concernstaf gemeente Utrecht
Thomas Kruse, Strategisch adviseur bedrijfsvoering gemeente Utrecht
Wilco Machielse, woongezond-experience
Caroline Maessen, docent en onderzoeker Hogeschool Utrecht
Albert Meijer, hoogleraar Publieke Innovatie Universiteit Utrecht
Jaap Mintjes, Product Owner New Business, Agile Coach Fudura B.V.
Erlijn Mulder, strateeg internationale zaken gemeente Utrecht
Nils Potma, student Kunst en Economie HKU
Rami Ramou, hardware-specialist, stichting Mijn wijk, jouw wijk
Dominique van Ratingen, strategisch adviseur afvalketen en circulaire economie gemeente Amsterdam
Corrie Reijnhout, medewerker Utrecht Natuurlijk
Pim Rooymans, Stichting Kunstzinnig Energiepark GoAPE!
Erik Uitenbogaard, ontwerper en hoofdconservator Cartesius Museum (programma Slimme Stad)
Nadia Verdeyen, directeur Center of Expertise Smart Sustainable Cities Hogeschool Utrecht
Jan-Willem Wesselink, Future City Foundation
Henk van der Woude, Buro voor architectuur Remake
Peter van der Zalm, autonoom kunstenaar

Kopgroep Utrecht als Creatieve en Sociale Smart City: Ammar Alabaadi, kunstvakstudent; Sophia Anastasia, autonoom kunstenaar en conservator kunst-expositie-events; Kria Djyoadhiningrat, architect en conservator inclusieve steden; Thijs van Elten, Theatermaker en conservator theatrale interacties; Simon Haazen, Theatermaker en conservator theatrale interacties; Giep Hagoort, emeritus hoogleraar Kunst en Economie en conservator Cartesius Museum (programma Slimme Stad); Upe van Leeuwen, film en video-kunstenaar; Nils Potma, student Hogeschool voor Kunsten Utrecht; Rami Ramou, hardware-specialist, Mijn wijk, jouw wijk; Pim Rooymans, Stichting Kunstzinnig Energiepark en conservator kunstzinnige en duurzame energie GoAPE!; Erik Uitenbogaard, ontwerper en hoofdconservator Cartesius Museum (programma Slimme Stad); Peter van der Zalm, autonoom kunstenaar/Staalhouwerij.

De CAMU-Smart City Test 2018: Over achterblijvers en voortrekkers

Vijftien bezoekers van de expertmeeting van 22 maart 2018 hebben deelgenomen aan de *CAMU-Smart City Test 2018*. De test met vijf vragen was gericht op de persoonlijke, effectieve beleving van de Smart City.

Zij scoorden in bijna gelijke mate in de velden rood (4x), oranje (5x) en groen (6x).

Bij het veld rood kregen de deelnemers de suggestie hier en nu zelf actief aan de slag te gaan om de boot niet te missen. Bij het veld oranje werd de deelnemers aangeraden de score op een hoger plan te brengen en de eigen zwakke kanten weg te werken. En vooral samenwerking te zoeken met anderen. Bij het veld groen ging het om voortrekkers die het advies kregen blijvend aandacht te besteden aan de schaduwzijden van de slimme stad (privacy, macht techbedrijven, geringe participatie bevolking).

De vraag 'Ik werk samen met kunstenaars/ontwerpers om de verbeeldingskracht over en binnen de slimme stad te versterken', scoorde 7 x Ja, 4 x Een beetje, 4 x Nee.

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

#11

Over het Cartesius Museum

Het Cartesius Museum is een maatschappelijk initiatief gericht op stedelijke dynamiek en vernieuwende samenwerking en geen collectie waarvoor deuren moeten worden geopend en kaartjes verkocht. Het is een formule voor het samenbrengen van een grote variëteit aan activiteiten en initiatieven in een groot samenwerkings-experiment, gericht op duurzame innovaties voor markt en samenleving. Het Cartesius Museum brengt bedrijven, organisaties, kennis en cultuur samen in een open vorm van communicatie en kennisuitwisseling. Kunstenaars en ontwerpers spelen hierbij een centrale rol. De Cartesius University is gericht op de co-creatie van kennis en het verdiepen van deze kennis door middel van actie-onderzoek en dialoog.

Meer info: www.cartesiusmuseum.org

Erik Uitenbogaard, receptie en hoofdconservator, M 0615633552
post@cartesiusmuseum.nl

COOPERATE The Creative Normal

Cultural and creative organizations are working together with other sectors. But our knowledge on how this works in different practices is limited and strongly oriented on the functioning of individual organizations. This book is filling the gap between practice and knowledge. A must read for practitioners, lecturers, researchers, policy makers, business people and transition managers.

Beschikbaar via de uitgever:

<http://eburon.nl/product/cooperate/>

Mede geïnitieerd door het Cartesius Museum.

Redactie: Giep Hagoort, vormgeving: Erik Uitenbogaard

Actieve Stedeling, de stad als samenwerkplaats

is digitaal en kosteloos beschikbaar via de website:

<http://www.cartesiusmuseum.org>

Samenstelling, redactie en vormgeving Cartesius Museum: Erik Uitenbogaard en Rob Stolte.

Save the date:

22/23-juni 2018

Experimenteel Kennis-Festival Utrecht Creatieve en Sociale Smart City!

Voor info en opgave: post@cartesiusmuseum.nl